

Schuldig landschap

Het beeld. Een Amsterdams café met grote, hoge ramen. De kleine binnenruimte. Een schril contrast met die twee enorme vensters op de werkelijkheid. De verhoudingen waren compleet zoek. Alleen al door de omvang maakte het beeld een betoverende indruk.

Met een schok zag hij opeens de ramen op de Berghof voor zich. Enorme ramen. Vier bij acht meter. Ze ontsloten een majestueus berglandschap. Het landschap, de ramen, het huis, 'Stille getuigen' in een 'Schuldig landschap'. De Nederlandse kunstenaar Armando wees erop dat het landschap in oorlogstijd onverschillig is en daardoor schuldig is. Onzin natuurlijk. Een boom kan niet schuldig zijn. Nu niet, nooit niet. Wie er anders over denkt is raar en in de war.

De boom waar Harro in het laatste uur tegenaan zat. Hoe kan die schuldig zijn? Door er te zijn? Wat een rare man was die Armando eigenlijk.

Duco voelde zich verwant met de boom. Ook hij was aanwezig en had alleen maar toegekeken.

Het enige wat je er met zekerheid over kunt zeggen is dat het landschap zich moreel gesproken op de vlakte houdt, zich nergens over uitspreekt, waardoor het net lijkt alsof het landschap het allemaal geen donder uitmaakt. Als je het mij vraagt een schoolvoorbeeld van vermenging van feiten, een gekte die overstroomt van kortzichtigheid. De feiten kennen geen schuld. Schuld is kunstmatig, verzonnen.

Een Katholieke priester die de zwarte rokken ondeugend optilt en het landschap plechtig om vergeving vraagt. Hij bungelt opgewonden met zijn wijwaterkwast heen en weer. Hij zal gedacht hebben: 'Als klaarkomen niet kan, dan maar met de kwast in de weer.'

Een vreemde samenkomst. De priester, Hitler met zijn duistere kompanen, eendrachtig in de Berghof achter dat belachelijk grote raam. Zichtbaar voor wie het maar wil zien. Er doorheen zwaaiend, onverstoorbaar, een schuld lekkende wierookkwast! Getuige zijn en niets doen betekent schuldig zijn. Veinzen het niet geweten te hebben is geen excuus. Dat is in mijn ogen nog verwerpelijker. Veinzen het niet geweten te hebben is geen aflat voor de schuld. Hij was volgens zijn zeggen ziende blind. Stekeblind.

Duco voelde zich moreel gesproken in het nauw gedreven. Hij had Harro's laatste strijd wel degelijk gezien. Hij had gedacht dat negeren een oplossing zou kunnen zijn. Wat de wereld daar ook van vindt, hij was er niet gerust op. Hij keek naar de bomen om hem heen en verzuchtte: 'Jullie hebben het toch ook gezien?'